

house life rondom Villa Bordeaux

Rijswijk
~~22 december~~
~~6 januari~~
~~6 februari~~
21 juni

REM CHEZ NOEL

Zelden viel het me zo zwaar en werd een verslag keer op keer overnieuw geschreven in een poging het project REM CHEZ NOËL goed op papier te vatten. Wikkend en wegend om alle goedheid die ons wel te beurt viel het juiste podium te geven. Maar nu ik naar mijn bestand vol digitale proppen bekijk stel ik vast, dat dit dansen is rond de hete brij. Het project of de ontmoeting heeft niet gebracht wat ik dacht en ook niet wat we beiden hadden verwacht.

Dit niet benoemen zou ieder goed verslag te kort doen. Belangrijker nog is de vraag, is dat erg? In een eerste deel – de ontmoeting – wil ik dit falen benoemen in een poging om nu op afstand dit te doorgronden en. In het tweede deel – het gesprek – kijk ik terug naar wat de ontmoeting dan wel heeft gebracht om te eindigen met het laatste deel – de presentatie – en het tastbare resultaat.

De Ontmoeting.

Ik spoel even terug tot dit moment: ‘Beste Bruno, we hebben goed nieuws, je bent geselecteerd om mee te bouwen aan talent.’ Dominique Geelen aan de andere kant van de lijn. Ik neem de brief er opnieuw bij. Een brief doordrongen van mijn overtuiging en energie dat de mens tot grootse dingen in staat is. Als hij maar wil. Door afvalbergen zouden we graaien, langs verlaten stapels bouwmaterialen zouden we struinen. Maquettes, tekeningen en bergen data zouden ontstaan en als een bezetene zouden we ons verliezen. De verleden tijd verklapt dat dit niet of slechts gedeeltelijk is gelukt.

Diezelfde brief sloot ik af met de hoop op een ontmoeting. Een ontmoeting tussen twee mensen die iets willen. Ontmoeten in een jaar dat vooral in het teken stond van het ontmoedigen van de ontmoeting. Handen wassen, afstand houden, mondkapjes dragen en dan weer niet. Het dreunt na en iedere graad verhoging leverde je hoogstens een ontmoeting op met een medewerker van de teststraat en téléporteerde alle andere ontmoeting naar het platte scherm, zo ook de ontmoetingen met Maarten.

Iedereen trok zich terug op zolderkamers, bivakkeerde aan keukentafels of kaapte het laatste stukje beschikbaar vloeroppervlak dat nog niet door de thuisgaande jeugd was veroverd. Bruto vloeroppervlak van een woning heeft zelden een hogere inflatie gekend dan in 2020. Mezelf viel de zolder te beurt. De zolder werd omgetoverd tot tijdelijk atelier, machines, afvallige bouwmaterialen, tafels, computers en printers werden naar boven gesleurd. Voor even, dachten we. Twee jaar later kijk ik om me heen en ik zie diezelfde machines, hout, tafels en printers nog steeds staan.

Nee, dit was niet voor even. In datzelfde jaar werd tegen wil en dank een theaterstuk geschreven, een meubel ontworpen, twee woningen verbouwd, drie ontworpen en een bedrijfsplan voor de komende tien jaar geschreven. Een mens kan alles doen, als hij maar wil! Maar dus niet met Rem Chez Noël. Ik lag er wakker van.

Er wordt geklopt, voor de deur staat Maarten. Goede morgen, ik schenk koffie in en beklim daarna twee trappen om op zolder uit te komen. Achter me Maarten, ik leidde, hij volgt. Hoe zeer ik de gelijkwaardigheid had gewild, de ongelijkheid zat toch hardnekkiger in het meester-gezel patroon besloten dan ik oorspronkelijk had gedacht.

Maar net zo zeer als de beperkende omstandigheden was ook deze ongelijke verhouding niet de belangrijkste oorzaak waardoor het project anders liep dan gehoopt. We graven dieper en komen uit bij de essentie, het vuur. Voor een project als dit moest een studio daveren op zijn fundamenten met een sfeer vol ontdekking, verbazing en dus sterke persoonlijkheden. En dan kom je toch uit bij het proces van match making waarbij de fysieke ontmoeting bij aanvang ontbrak en wat op schrift stond leidend was. Dan is een uiterst sterke portfolio en goed geschreven brief toch de verpakking van de mystieke persoonlijkheid die erachter schuilgaat. Ten goede heb ik me kunnen verwonderen aan het talent dat Maarten bezit, lastiger was de stilte waarachter deze kwaliteiten verdwenen.

De scherpe lezer is het niet ontgaan dat ik met moest in plaats van moet tijdens de vorige alinea mijn oorspronkelijke studiobeeld de laan heb uitgestuurd. Want tot slot kan en mag ik mezelf niet ontslaan van alle zonden. Terugkijkend had ik voor meer structuur, rust en regelmaat moeten zorgen. Daar was de samenwerking zeker bij gebaat geweest. Oftewel, waar deze open oproep vooral bedoeld was om te bouwen aan talent, maakte het met dit besef ook veel betere meesters!

Het gesprek.

Maar om precies dezelfde redenen kijk ik ook terug naar een bijzondere periode. Het afzonderen op zolder waarbij we als twee verslaafde modelbouwers de imposante woning van Rem Koolhaas in een bijna kamer vullende model wisten na te bouwen; De stilte bij het studeren of het jolijt toen we ons als een kip met gouden eieren waanden; De wandelingen en de pauzes tussendoor; Allen waren ze heel waardevol.

De liefde voor architectuur flakkerde op en complete adoratie van Rem Koolhaas was ons deel. Wie zich vervuld wist van haat ten opzichte van zijn werk had vermoedelijk nooit de tijd genomen dit werk te bestuderen. Haat is dan ook per definitie de oppervlakkige tegenpool van houden van was onze conclusie. Enkel met aandacht kan liefde ontstaan. Twaalf weken lang fileerde we Maison á Bordeaux, gaven terloops les over hetzelfde onderwerp aan de Academie van Bouwkunst te Amsterdam, voelden ons verplicht brandhout te maken van de documentaire House Life en weerhielden onszelf niet om de makers hiervan te betichten plat en sensatiebelust te zijn. Immers kon de bij de ramen passende polka-dot shirt van de schoonmaakster geen toeval zijn, en dreef de platte vertoning van Jacques Tati's Mon Oncle op de buis vooral de spot met hun eigen kunnen als filmmaker. Wel vertrouwden we steeds meer op de lucide ontwerpkracht van Rem Koolhaas en zijn team. Daar was weinig plats aan te ontdekken.

Verdomd goede gesprekken waren het. Voor een villa als deze ging het al snel over een zomer- en compactere winterstand, de hoop dat Koolhaas ooit zijn vingers aan een Tiny home zou branden of maakte de harstocht zijn opmars en sloeg al snel over op alle andere werk. Het besef daalde in dat het compromis geen middel is om mee te ontwerpen. Maarten, iets minder geveerd door de praktijk, kwam daar eerder achter.

De presentatie.

Met REM CHEZ NOËL werd de architectuur terugbracht bij de bron, de intuïtie en het spel der vormen. Het werd ons beiden snel duidelijk dat Koolhaas in feite voortdurend de liefde bedreef met al zijn gedachtes en die bovendien tot in details wist door te voeren. Ook werd ons duidelijk dat in het werk van Koolhaas geen plaats was voor onkunde. Oftewel, dat iets niet kan eerder een gevolg is van je eigen beperking en niet die van een ander. Stilzwijgend leken Maarten en ik op beide punten een pact te smeden.

Dan het doel, villa Bordeaux opnieuw ontwerpen met de gedachte dat beton nooit had bestaan. Om achter de realiteitszin van deze doelstelling te komen draaiden de zaagmachines op volle toeren en werd een maquette schaal 1 op 25 van Villa Bordeaux gemaakt. Van het hoofdgebouw, de bijgebouwen tot en met de ingenieus ronddraaiende molenstenen aan toe. We moesten stelling nemen. Had in een wereld zonder beton Villa Bordeaux kunnen bestaan? Met de bekende esthetiek, het enorme volume, het daarbij horend krachtenveld, en in onze gereedschapskist enkel balken en plaatmateriaal werd ons duidelijk dat dit deel van het onderzoek binnen de gestelde tijd een onhaalbare kaart zou zijn. Niet tegenstaand is dit vraagstuk nog niet van tafel en blijft de gemaakte maquette op de agenda staan.

Parallel aan dit spoor was er al een ander spoor opgezet, namelijk de koppeling van Koolhaas opgewarmde gedachtegoed aan de kaders REM CHEZ NOËL, meer bepaald het ontwerp en de realisatie van een gastenkamer in de Amsterdamse binnentuin van Noël Loozen. Hij is bevriend filmmaker, fantast, liefhebber van het nodige drama en daardoor het werk van Koolhaas ook hem niet koud. Als klap op de vuurpijl bleek dit paviljoen een precieze match met het formaat van de gastenkamer in Villa Bordeaux. De pilot was een feit. Schuivende muren, dicht, open of half transparant, wapperende gordijnen, één wand die alles opdeelde of het spel met een buitensporige draagconstructie die het dak in balans moet houden.

We gingen door, balken, dakplaten isolatie, glas en golfplaten en alle andere materialen werden geoogst, wat ons restte was de techniek. Hoe verwarm je een gebouw als dit zonder naar de klassieke bronnen te grijpen en houdt in gedachte, de doelstelling was 100 % bouwen met tweedehands bouwmaterialen. Gas of hout leken ons geen optie, zonnepanelen is dan weer weinig circulair. We doken voorbij alle weerstand in de theorie van Biomassa installaties, Villa Bordeaux had immers het nodige groen om zich geen. In een opwelling op vrijdag ochtend werd alle groenafval uit de wijk verzameld in de groenbakken met tuinslang gepropt. De tijd deed de rest. Een week composteren leverde een watertemperatuur op van 40 graden en bovenal het geloof in een principe als 'de compositradiator'. Het was nu nog een onbenullig experiment op vrijdagochtend dat vroeg om een veel groter experiment.

Tot slot werd het ontwerp aan Noël Loozen voorgelegd. Het licht ging op groen en zal, wordt in Juni 2022 gebouwd. Een esthetische krachttoer met tweedehands bouwmaterialen dat ook door Jeroen Musch, fotograaf en columnist bij De Architect zal worden gedocumenteerd. Het uiteindelijke eindschot van REM CHEZ NOËL

Bruno Vermeersch.